

„Take-Off“

- et forsøg på helhedsorienteret undervisning på Teknisk Skole Slagelse

Hanne Hvims

Engelsklærer på Teknisk Skole Slagelse.

Mark Andersen

Sprogkonsulent ved Sprogcentret,
Holbæk tekniske Skole.

Baggrundsinformation

Elever der ønsker at få en uddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen i Danmark (kok, tjener, receptionist, smørrebrødsjomfru), skal på skoleophold på teknisk skole, hvor undervisningen omfatter såkaldte grundfag, område- og specialefag, der indeholder en stigende grad af faglig specialisering. Endelig er der også valgfag.

Inden for de nævnte uddannelsesområder udgøres grundfagene af dansk, naturfag og engelsk, der alle afsluttes med eksamen på minimum F-niveau¹, der svarer til et niveau mellem FA (Folkeskolens Afgangsprøve) og FUA (Fol-

keskolens Udvidede Afgangsprøve). Disse fag udgør i starten af uddannelsen en væsentlig del af undervisningstiden. Den sidste del af undervisningen udgøres af område- og specialefag, der er de mere håndværksprægede fag inden for hvert uddannelsesområde, f.eks. tilberedning, servering, hygiejne.

I 1990 trådte lov om EUD (Erhvervsuddannelse) i kraft, og den betød mange ændringer i de erhvervsfaglige uddannelser i forhold til den gamle EFG lov. En af ændringerne er at begrebet „helhedsorientering“ nu er kommet ind som en del af undervisningsgrundlaget. Dvs. at de forskellige fag skal integreres med hinanden. Allerede i EFG-

uddannelsernes tid havde der inden for forskellige hovederhvervsområder (jern/metal, levnedsmiddel, bygge/anlæg, osv.) været eksperimenteret med forskellige projekter, der integrerede almene fag, fagteori og værkstedsfag, ofte således at værkstedsfaget udgjorde kernen i projektet. Der blev f. eks. arbejdet med indretning af spansk, japansk ... restaurant, med mad og servering, der var inspireret af den viden eleverne indhentede om det enkelte lands kultur, traditioner osv. I nogle af disse projekter blev det også forsøgt at integrere fremmedsprog. Det er denne integration af fag der nu er formaliseret under betegnelsen helhedsorientering.

På Teknisk Skole Slagelse (TSS) har vi i 1996 forsøgt os med at etablere et helhedsorienteret undervisningsforløb, der kombinerer den frivillige erhvervsintroducerende 1. skoleperiode og 2. skoleperiode, der tæller med i uddannelsesstiden. Der er indlagt to udlandsrejser som en integreret del af forløbet. Dette forløb har fået navnet „Take-Off“.

Baggrunden for oprettelsen af „Take-Off“ på Teknisk Skole Slagelse er:

1. ønsket om at blive bedre til at lave mere helhedsorienteret undervisning;
2. en erkendelse af, at ungdomsårgangene er faldende, og at vi derfor bliver nødt til at gøre os umage for at vinde „markedsandele“, hvis vi skal fastholde vores aktivitetsniveau;
3. nutidens unge stiller større krav til deres skolegang. De vil have tilbud, som de fornemmer er specielt designet til at opfylde netop de krav, de stiller til tilværelsen.

Det væsentlige har således været at lave et tilbud, der på den ene side er spændende nok til, at de unge får lyst til at vælge det, og samtidig er tilstrækkelig kvalitetsbetonet til at fastholde eleverne i uddannelsen.

Formålet med „Take-Off“

Formålet med „Take-Off“ er:

- at lave et kombineret 1. og 2. skoleperiodeophold målrettet mod hotel- og restaurationsbranchen;
- at give de unge en begyndende international kompetence, der evt. kan være startskuddet til at de vælger og også kan klare et praktikophold i udlandet;
- at lave et tilbud der virker attraktivt på mere bogligt ressourcestærke elever, specielt elever der har mod på sproglige udfordringer inden for fransk, tysk og engelsk.

Set med disse øjne er „Take-Off“ klassen altså ikke udelukkende et sprogprojekt. Men idet sprog, specielt engelsk, har haft en så fremtrædende rolle i selve undervisningen og da der fra TSS's side er satset en del på sproglig opkvalificering i engelsk af de lærere, der varetager undervisningen inden for område- og specialefagene, er „Take-Off“ mere eller mindre blevet betragtet som et sprogprojekt.

Organisering af „Take-Off“ projektet

Selve ideudformningen og oplægget til „Take-Off“ er kommet fra to lærere ved levnedsmiddelaafdelingen. Den praktiske og pædagogiske tilrettelæggelse samt varetagelsen af selve undervis-

ningen er sket i et samarbejde mellem de ovennævnte faglærere samt engelsklæreren.

Denne gruppe har formuleret mål og indhold og også i vid udstrækning fordelt skema og timer, så de enkelte undervisningstemaer har kunnet gennemføres så fornuftigt som muligt - uden at det er de administrative parametre som lokaleskema, ugeplaner, o.l. der har haft den overordnede indflydelse.

Gruppen har fungeret som en lille selvstyrende enhed på tværs af andre eksisterende arbejdsgrupper, og den har fået frihed til at formulere og afprøve undervisningsforløb, der har stukket noget af fra „gældende praksis“.

Rent praktisk har vi inden projektet blev sat i søen afholdt gruppemøder, hvor mål og overordnede temaer blev sat på plads, hvorefter den enkelte lærer planlagde sin del af temaet, fremstillede/fremskaffede materialer, osv. Disse enkeltdele er så igen blevet fremlagt på gruppemøder, diskuteret og justeret før de blev sat i værk. Det at undervisningsforløbene er blevet tilrettelagt i gruppen og at der har været gensidig „aktindsigt“ i opgaver og forberedelse har givet et højt aktivitetsniveau og en stor fælles ansvarlighed for selve klassen

Lærernes sproglige/internationale opkvalificering

Som nævnt har de lærere der underviser i område- og specialefagene fået en opkvalificering i engelsk. Hensigten med dette har været, at lærergruppen omkring „Take-Off“ har kunnet lave en

mere sammenhængende undervisning, og en undervisning hvor sprog indgår som et reelt og nødvendigt redskab i faglige kommunikations- og formidlingssituationer. Dvs. at sproget ikke blot optræder som et fag, der undervises *i* - men altså også et fag, der undervises *med/på*.

Med hensyn til sproglig opkvalificering af område- og specialefaglærerne, som i dette tilfælde dækker over 2 kokke, 1 kok/tjener og 1 smørrebrødsjomfru, er dette sket på et intensivt specielt tilpasset kursus tilrettelagt af Sprogcenteret ved Holbæk tekniske Skole.

Opkvalificeringsprocessen var delt op i 3 faser:

1. Intensivt kursus på TSS:
Lærerne gennemgik et 3 ugers intensivt sprogkursus med en engelsktalende underviser. Her fik de opfrisket deres færdigheder i alment engelsk, og de fik målrettet undervisning i det specielle fagsprog der var brug for i „Take-Off“, herunder ordforråd, grammatiske strukturer og opskriftformulering. En del af undervisningen foregik som simulation i værkstedslokalerne.
2. Sprogophold i Manchester:
Under et 2 ugers ophold i Manchester fik lærerne sprogundervisning, erhvervspraktik på hoteller/restauranter og mulighed for at overvære faglig undervisning på Manchester College of Arts and Technology.
3. Opfølgingsfase:
En vigtig del af opkvalificeringsprocessen var at give lærerne den selvtilid,

der kræves for at kunne undervise i deres håndværksfag på et fremmedsprog. I de tilfælde, hvor man har elever, hvis engelsk er bedre end lærerens, har det været vigtigt at vide, hvordan man trækker på elevernes sprogkunderskaber uden at lærerens rolle undermineres.

Sprogbrug og sprogundervisning i „Take-Off” klassen

At ikke-sproglærere har begivet sig ind på sproglærernes domæne har naturligvis givet både positive og negative oplevelser. Hensigten med „Take-Off” er ikke, lidt groft sagt, at ikke-sproglærerne overtager undervisningen i engelsk, men de skal kunne instruere eleverne i håndværksmæssige discipliner, f.eks. fremstilling af fonder, pandestegning, bordopdækning, o.l. Hvis ikke opskrifterne eller arbejdsgangene er umiddelbart tilgængelige på engelsk, skal de kunne skrive disse til ele-

leverne, mens disse udfører deres arbejdsopgaver, så eleverne får en direkte erfaring i at modtage og udføre arbejdsopgaver/instruktioner på fremmedsprog. Ved udarbejdning af de engelske opskrifter/ arbejdsgange har engelsklæreren haft konsulentens rolle, og på den måde går informationsstrømmen igen begge veje, fordi denne proces naturligt afføder nogle diskussioner om hensigtsmæssigheden af at gøre dette og hint på den eller den måde. Og denne indsigt afføder større respekt og forståelse for kollegaens arbejdsområde, hvilket igen betyder at næste tilrettelæggelse kan ske endnu mere hensigtsmæssigt - såvel for det praktisk faglige område og for det sproglindlæringsmæssige. Denne positive cirkel er altså en sidegevinst ved at arbejde så integreret som vi har gjort på 1. skoleperiode på „Take-Off”.

Elevopgaver afleveret på fremmedsprog rettes og kommenteres derimod

altid af pågældende sproglærer, og det er også sproglæreren, der tilrettelægger den sprogundervisning, der finder sted i mere kursuspræget form. De sprogpædagogiske overvejelser, samt

verne, og de skal kunne samtale på almindeligt konversationsniveau med

afviklingen af selve sproglektionerne ligger hos sproglæreren.

Som det er de fleste sproglærere bekendt, kan det være et problem at få dansksprogede elever til at kommunikere frit sammen på fremmedsprog. Dette problem bliver ofte forstørret i situationer, hvor eleverne skal handle praktisk samtidig med, at de skal udtrykke sig på et sprog, som de ikke er 100% fortrolige med, og hvor deres fagterminologi inden for området ikke dækker. F.eks. er det utrolig svært for en elev at se sin bearnaisesovs skille, uden at kunne forklare problemet hurtigt/korrekt nok til at få hjælp, så den kan reddes! En integreret del af „Take-Off“ pædagogikken er, at vi forsøger at forudse, hvilket ordforråd og strukturer, der skal være indlært inden det praktiske arbejde. Dette indebærer bl.a. at eleven ofte har små sproglige hjælper til alle udleverede opskrifter/arbejds gange.

En anden situation, hvor kommunikationen nødvendigvis må foregå 100% på fremmedsprog er, når eleverne arbejder i receptionen/restauranten på TSS hotel. Her benytter vi et netværk af fremmedsprogstalende personer, der så henvender sig og indgår som direkte aktører i undervisningssituationerne. Her er der altså ingen vej udenom, og eleverne må klare sig så godt som muligt med de strategier, de besidder inden for fremmedsproget. Eleverne får efterfølgende feedback fra læreren om i hvilken grad kommunikationen er vellykket, eller hvad der skal arbejdes med for at opnå et bedre resultat næste gang.

Af andre situationer, som eleverne sættes i, kan nævnes:

Ansættelse i firma, hvor ansættelsen kræver at der er udfyldt engelsk/tysk/fransk ansættelsesformular og hvor der deltager en fremmedsprog interviewer;

Fremstilling af enkeltretter/menuer, efter fremmedsprog opskrift/arbejds gang, herunder også med deltagelse af fremmedsproget gæstelærer inden for området;

Skriftlig/telefonisk bestilling af materialer fra udlandet;

Forberedelse, gennemførelse af rejse til udlandet med henblik på at samarbejde med en klasse på en skole i det fremmede området.

Hvad eleverne får ud af det både sprogligt og fagligt

Det er på nuværende tidspunkt vanskeligt at lave en entydig evaluering af hele „Take-Off“ projektet, da vi stadig er midt i første år.

Der kan naturligvis laves nogle konklusioner på 1. halvår af forløbet (det der svarer til 1. skoleperiode): Dels kan det konstateres, at **alle** elever ved afslutningen af første skoleperiode gik op til prøve i fransk på begynderniveau F og fortsættelseniveau F i tysk. Det betyder, at allerede ved afslutningen af 1. skoleperiode har disse elever fået flere formelle sprogkvalifikationer end deres kammerater, der har gået i almindelige klasser i 1. skoleperiode.

Hensigten er så at lade dem gå et skridt højere op ad stigen og tage det efterfølgende niveau i fagene tysk og fransk ved afslutningen af 2. skoleperiode.

Forløbet i „Take-Off“ er p.t. sammensat sådan, at engelsk ikke afsluttes med eksamen før efter 3. skoleperiode. Denne beslutning blev i sin tid truffet ud fra betragtninger om, at det ville skabe mere forvirring for eleverne at lade dem afslutte faget, fordi de siden skal optages i almindelige klasser i 3. skoleperiode.

Men selve sammensætningen af sprog-niveauerne er nok det område vi stærkest overvejer at ændre på i øjeblikket. Vores tanker går i retning af at ændre strukturen således, at eleverne undervises i og afslutter tysk i første skoleperiode, fransk i 2. skoleperiode, mens engelsk skal intensiveres og afsluttes med niveau E eksamen efter 3. skoleperiode.

Eksamen og prøver er ret formalistiske måleredskaber - og måske måler de ikke engang altid det vi som sproglærere tror, håber og bestræber os på. Så hvis vi nøjes med at vurdere ud fra dette ene kriterium, så er der måske ikke så meget at „råbe hurra“ for. Problemet er så bare, hvilken målestok vi skal bruge for at evaluere hvad eleverne fik ud af at vælge „Take-Off“ frem for andre muligheder.

Den løbende evaluering peger på en rimelig tilfredshed blandt eleverne, og de giver også udtryk for, at deres faglige udbytte med undervisningen er tilfredsstillende. Flere ting tyder på at der er noget fundamentalt rigtigt i „Take-Off“ tanken. For det første at eleverne uden undtagelse taler med engagement og stolthed om deres klasse; de

vil gerne opfattes af andre som „Take-Off'er“. For dem er det blevet en slags varemærke. For det andet viste fraværsregistreringen ved afslutningen af 1. skoleperiode, at eleverne i gennemsnit havde et fravær på 3,8%, hvilket er markant lavere end de almindelige levnedsmiddelklasser.

Eleverne må altså have en klar opfattelse af, at der er gode grunde til faktisk at komme på skolen.

Spredningseffekt

„Take-Off“ klasser kan etableres på samtlige erhvervsskoler, gymnasier, 10. klasser, VUC'er osv., hvilket de også er blevet under lidt forskellige former og markedsføringsnavne.

Der kræves grundlæggende „kun“ følgende ingredienser:

- Parathed til at arbejde med problemfeltet omkring undervisning i fremmedsprog kontra undervisning *på* fremmedsprog og deraf følgende diskussioner.
- At skolen som minimum giver rum (men naturligvis helst opbakning) til den slags eksperimenter.
- Sproglig opkvalificering af ikke-sproglærere, der skal indgå i projektet.

Noter

På teknisk skole anvendes Undervisningsministeriets niveauer fra A („højniveau“) til F. På niveau F tilbydes dels fransk på begynderniveau, dels tysk og engelsk på fortsætterniveau.